

Reptielen en amfibieën

Reptielen en amfibieën vallen niet zo op, totdat de kikkers in het voorjaar gaan brommen en kwaken. Dit luidt de start van het paringsseizoen van de kikkers in. Slangen zie je niet zomaar op het boerenerf, dus vind je eieren van de ringslang dan is dat heel bijzonder! Reptielen en amfibieën zijn gewervelde, koudbloedige dieren. Koudbloedig betekent dat ze niet in staat zijn hun eigen temperatuur te regelen. Ze hebben dezelfde temperatuur als hun omgeving: bij koud weer zijn ze traag, bij warm weer actief.

Leven en voortplanting

Reptielen zijn landdieren met een grove huid met schubben. Zij leggen eieren met een harde schaal en kennen geen gedaanteverwisseling. Amfibieën hebben een gladde huid met klieren. Zij leven deels in het water, deels op het land. Ze leggen hun zachte eieren in het water en ondergaan een metamorfose (gedaanteverwisseling): de larven (kikkervisjes) ontwikkelen eerst kieuwen en vinnen, daarna longen en poten.

‘Kwakende kikkers in de sloot zijn de muziek van het boerenerf’

Deze brochure gaat over de ringslang, kikkers, padden en salamanders. Met relatief kleine ingrepen is het mogelijk om deze dieren een plekje te bieden op het erf. Hiermee help je ook andere dieren op het erf.

Reptielen

In Nederland komen zeven soorten inheemse reptielen voor: drie soorten slangen en vier soorten hagedissen. De ringslang is één van de weinige reptielen die wel eens voorkomt op of rond het boerenerf. In Zuid-Holland komt hij sporadisch voor. Het is een kwetsbare en beschermde soort. Ringslangen kunnen bijna anderhalve meter lang worden, maar zijn totaal ongevaarlijk. Ze zijn niet giftig en bijten niet.

Voedsel

De ringslang jaagt zowel op het land als in het water. Zijn voedsel bestaat uit kikkers, padden, maar ook vissen en kleine zoogdieren.

Voortplanting

Ringslangen leggen hun eieren in hooimijten, broeihopen of mestvaalten. Ze gaan bij voorkeur elk jaar terug naar dezelfde plek. Door de warmte in de broeihoop worden de eieren uitgebroed. Begin augustus komen de eieren uit en trekken de jonge slangen naar water en houtwal.

Verblijf en Veiligheid

Ringslangen leven op de grens tussen grasland en bosjes of houtwallen, vooral als daar ook sloten of poelen zijn. Ze zijn koudbloedig en moeten zich opwarmen in de zon voor ze actief kunnen zijn.

Van oktober tot maart gaan de slangen in winterslaap. Daarvoor kiezen ze een verlaten dierenhol of boomholte uit, maar soms ook een takken- of bladhoop.

Verplaatsing

Omdat ringslangen zich niet verder verplaatsen dan 500 meter tussen voedsel- en voortplantingsplek moeten deze plekken dicht bij elkaar liggen.

Amfibieën

In Nederland komen zestien soorten inheemse amfibieën voor: vijf soorten padden, zes soorten kikkers en vijf soorten salamanders. De bruine en groene kikker, de rugstreep- en gewone pad en de kleine watersalamander komen algemeen voor, ook in Zuid-Holland. Alle amfibieën zijn beschermd.

Voedsel

Volwassen amfibieën eten allerlei kleine dieren, zoals wormen, insecten, spinnen en slakjes. Zij zoeken hun voedsel in ruigten en bosjes in een straal van 100 meter rond de poel. Salamanders eten ook graag kikkereieren en kikkervisjes. De amfibielarven eten vooral planten.

Voortplanting

Amfibieën zijn voor hun voortplanting afhankelijk van water. Van maart tot juni vindt de voortplanting plaats in poel of sloot. In het voorjaar hoor je eerst het knorrende geluid van de mannetjes van de bruine kikker. Vanaf mei komt hier het luide gekwaak van de groene kikker bij, die ook wel boerennachtegaal wordt genoemd.

Kikkers leggen klonten met eieren (kikkerdril). Padden zetten hun eieren af in geleiachtige ei-snoeren van 1 tot 2 meter. Watersalamanders vouwen elk eitje zorgvuldig in het blad van een water- of oeverplant.

Verblijf en Veiligheid

Amfibieën zijn koudbloedige dieren. Ze nemen de temperatuur van de omgeving aan en veel amfibieën houden van wat koelere plaatsen in een vochtige omgeving. Sommige soorten overwinteren op het land, andere soorten juist in het water. De salamander heeft nog een favoriete schuilplek: de kelders van boerderijen.

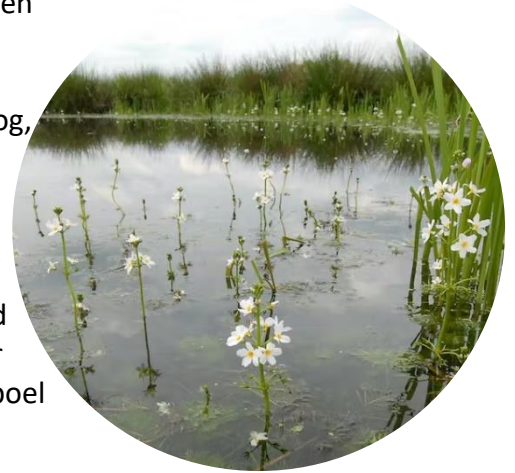
Verplaatsing

Amfibieën verplaatsen zich niet meer dan 500 meter tussen zomer-, winter- en voortplantingsgebied. Deze gebieden moeten dus dicht bij elkaar liggen.

Tips voor (meer) reptielen en amfibieën op je erf

Aanleg

- 👉 Kies voor inheemse en biologisch gekweekte bomen, struiken en planten. Deze zijn beter afgestemd op de inheemse dieren en op het aanwezige klimaat.
- 👉 Zorg voor aaneengesloten bloei van februari tot november (lange bloeihoog). Met vroeg- en laatbloeiende plantensoorten verleng je het bloeiseizoen.
- 👉 Plant ook nachtbloeiende soorten aan. Bloemen bieden voedzame nectar en stuifmeel voor insecten die op hun beurt voedsel zijn voor andere dieren. Nachtbloeiende planten trekken nacht-actieve insecten (zoals nachtvlinders) aan, die weer voedsel zijn voor andere nachtdieren.
- 👉 Zorg voor beplanting met bessen, vruchten, noten en zaden, en stekels en doorns. Dit biedt voedsel en veiligheid aan allerlei dieren.
- 👉 Zorg voor (structuur)variatie: hoog-laag, dicht-open, nat-droog, zon-schaduw. Deze overgangen bieden verschillende micro-klimaten en zijn goed voor de biodiversiteit. Zon en warmte geven koudbloedige dieren (zoals reptielen en amfibieën) energie om te bewegen.
- 👉 Leg een poel of vijver aan. Dit biedt een voortplantingsgebied voor bijvoorbeeld amfibieën en drink- en voedselgebied voor andere dieren, zoals de ringslang. Zet geen vissen uit in een poel of vijver; deze eten eieren en larven van amfibieën.

Beheer

- 👉 Laat de bodem met rust en houd de bodem bedekt met planten, dode bladeren of mulch. Zo droogt de bodem minder uit, blijven bodemleven en -structuur gezonder en is er minder onderhoud nodig.
- 👉 Laat dode planten en hout liggen of staan. Leg een broeihoop of takkenril aan. Behoud rommel- en ruigtehoeken. Zo voer je geen organische materialen af en bied je nest- en schuilgelegenheid aan kleine dieren. Een broeihoop is van belang voor de ringslang. Mesthoppen en -vaalten als natuurlijke plekken met broei zijn erg schaars.
- 👉 Maai, kap of dun niet alles in één keer, maar beheer gefaseerd in ruimte en tijd. Zo hebben de dieren altijd dekking en voedsel.
- 👉 Gebruik geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Bemest eventueel met (zelfgemaakte) compost. Zo dood je geen nuttige planten en dieren. Compost stimuleert het bodemleven, voedsel voor andere dieren.
- 👉 Wees spaarzaam met verlichting. Zo verstoor je de nachtdieren niet.

Zoek je meer informatie?

- 👉 Bekijk ook de andere brochures.
- 👉 In de brochures over [Landschapselementen](#) lees je hoe je deze elementen aanlegt en beheert.
- 👉 Kijk voor aanleg en beheer van een poel in de brochure [Water](#) en voor een broeihoop in de brochure [Stapels, hopen en rillen](#).
- 👉 In de brochure [Meer informatie](#) vind je boeken en websites van andere organisaties met meer informatie over boerenerven en hieraan verbonden onderwerpen.

Meer informatie over een streekeigen erfinrichting in Zuid-Holland?
Kijk dan ook www.zelfdoeninzh.nl/erfgroen

